

Vasarnas slott i Uppsala

Av NILS SUNDQUIST

Uppsala, rikets forntida huvudort och kungasäte, förblev — även efter det Stockholm i egenskap av fjärrhandelshamn på 1200-talet kommit att överta den ledande rollen — en plats av stor betydelse både politiskt, ekonomiskt och religiöst. Det ekonomiska byggde på den stora norrlandsmarknaden distingen med för Europa begärliga skinnleveranser i februari varje år. Vid marknaderna hölls de stora, politiskt betydelsefulla riksmötena »Nordsverige» och »Sydsverige» emellan. Sin ställning som andlig huvudort behöll Uppsala under både medeltid, vasatid och ny tid främst däri-genom att staden sedan 1164 var rikets ärkesäte, från 1200-talet med Nordens mäktigaste domkyrka. Här förvarades rikets skyddspatron Erik den Heliges relikskrin. I städernas rangrulla intog Uppsala ända in på 1800-talet platsen som nummer 2 efter Stockholm.

Helt i sin ordning var att i Uppsala skulle finnas en kungsgård eller ett *kungligt slott*, erforderligt ej minst därigenom att Uppsala enligt gällande lag var de svenska konungarnas kröningsort. Domkyrka och slott skulle i Uppsala tillsammans bilda den arkitektoniska miljöensemble, som var ägnad att visa omvärlden att här, i rikets hjärta, var platsen där den utvalde konungen av kyrkans högste dignitär ärkebiskopen-metropoliten skulle smörjas och krönas till alla svears och götars konung och herre.

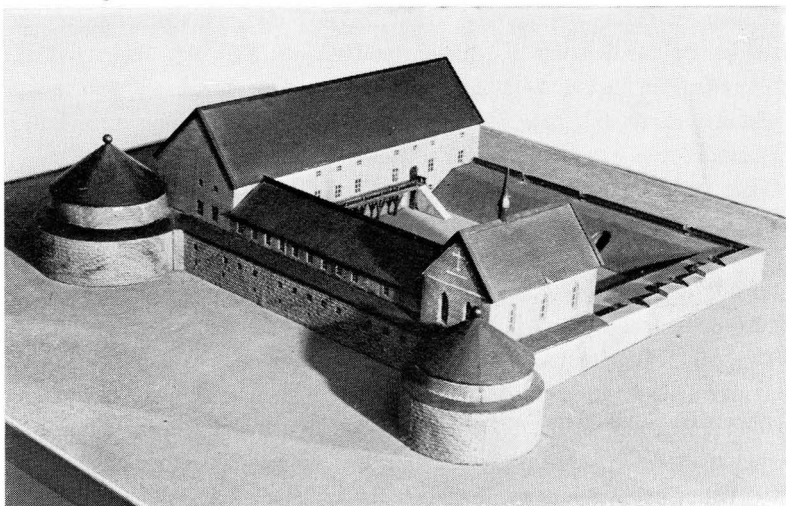
Medan domkyrkan alltifrån 1200-talets slut haft sin stationära plats på Domberget, har det kungliga fästet till sin belägenhet väsentligt varierat. Under medeltiden befann sig kungsgården på »Islandet» i östersidsstaden, i princip inom det nuvarande kvarteret Duvan, där delar av dess murverk återfunnits. Under 1200-talet planerades på Domberget en ny kunglig ringmursborg. Helt förändrad blev situationen efter Gustav I:s trontillträde 1523. Då

uppfördes ett nytt kungligt kastell i ässlutningen väster om domkyrkan, i princip där Geijersstatyn nu står. Kastellet kom med tiden att utbyggas till *Uppsala gård*, som blev Gustav I:s uppehållsort och bostad när konungen befann sig i Uppsala (modell 1). Delar av den mäktiga, med två kanontorn försedda borgen, som revs i början av 1600-talet, återfanns när grunderna för det nuvarande universitetshuset, färdigställt 1887, utlades.

Den starkt bestyckade Uppsala gårds belägenhet endast några tiotal meter väster om biskopsgård och domkyrka hade mer än troligt sin grund i att Gustav I härifrån kunde hålla ett fast grepp om de känsligaste partierna i den katolska Uppsala domkyrkostad i de för den nya kungamakten labila reformationsåren. Konungen hade redan på 1520-talet personligen övertagit ledningen över den svenska kyrkan och därvid av folket tillagts spenamnet »Styrbiskop», ett tillmäle vilket snart kom att överflyttas på den kanonrundel, som intog det mest hotande läget för »Sankt Eriks gård och mönster» som biskopssäte och domkyrka då kallades. Ännu benämnes den gränd, som mynnade vid Styrbiskop, Rundelsgränd.

Det är oss ej bekant vilken fortifikatoriskt byggnadskunnig som varit kungens rådgivare vid Uppsala gårds anläggande. Känt är dock att den mästare, som varit verksam vid det 1537 anlagda Gripsholm, *Henrik von Cöllen*, varit knuten någon tid även vid Uppsala gårds utbyggnad.

Efter den för Gustav I särdeles äventyrliga Dackefejden 1542–1543 beslöts på riksdagen i Västerås 1544 att vissa försvarsanstalter ute i riket skulle genomföras. I Uppsala vidtogs den åtgärden att den söder om staden befinnliga Kasåsen, dvs. nuvarande Slottsbacken, skulle befästas. Nu anlades här 1549 en *åsfästning*, som tillsammans med den nere vid domkyrkan belägna Uppsala gård skulle betrygga Uppsalas försvar. Samtidigt dekretades att stadsinvånarna skulle flytta över på domkyrkosidan och där i hägn av Uppsala gård och åsfästningen ha sina gårdar. Det särartade inträffade följaktligen att Uppsala vid tiden från omkring 1550 till 1600-talets början hade två vasaslott, Nyslottet på åsen och Gammelgården vid domkyrkan.

Modell I. Uppsala gård, Gustav I:s första borg i Uppsala, sedd från nordöst och belägen på nuv. universitetsplatsen. Fronten med de två kanonrundlarna vände sig mot den medeltida biskopsgården, som ingår i det nuv. Gustavianum. Troligt är att Uppsala gård av folket benämndes »Styrbiskopsgården» — i motsats till den intelligande »riktiga» Biskopsgården —, då kungen själv alltifrån 1520-talet, efter fördrivandet av ärkebiskop Gustav Trolle och efter frigörelsen från kurian i Rom, var kyrkans högsta ledare i riket — »styrbiskop».

Uppsala gårds utbyggnadstid sträckte sig från tiden omkring 1525 till tiden omkring 1545, då den mäktiga bostadsflygeln mot söder stod färdig. Den fasta »gården» användes ännu under 1560-talet som kunglig bostad men uppläts härefter som bostad åt övriga medlemmar i den kungliga familjen och andra vid besök i Uppsala i samband med högtider m. m. Uppsala gård revs på 1600-talet; dess murar återfanns vid det nuv. universitetshusets grundläggning 1879–1880. De sista resterna, norra Rundeln, som givit Rundelsgränd dess namn, revs först 1887.

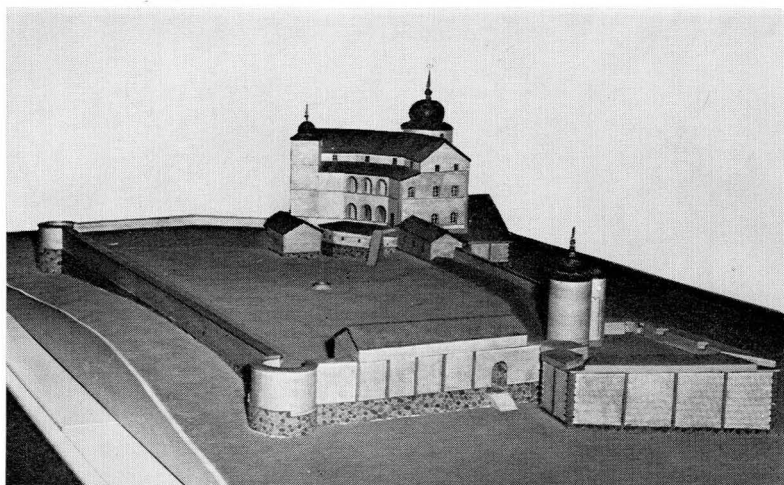
Åsfästningen blev ur svensk fortifikationssynpunkt utomordentligt märklig. Den försågs nämligen på sin västsida med en *bastionerad front* enligt gammalitalienska skolan — den äldsta kända bastionerade fronten i Norden. Både arkitektur- och fortifikationshistoriskt enastående är att båda de med varandra samspelande bastionerna ännu finns bevarade. Över den södra av dem,

benämnd Gräsgården, låg de kungliga bostadsvåningarna, beredda att tas i bruk i belägringstillstånd. Till den kringvallade borggården kunde även stadsinvånarna uppforsla värderika objekt att skyddas i orostid (modell 2). I slottsräkenskaperna kallas åsfästningens byggande »murningen på berget».

En synnerligen viktig fråga i utforskningen av Gustav I:s byggnadsarbeten är vilken arkitektonisk-fortifikatorisk rådgivare han haft vid den märkliga bastionsfästningens utplanering. Med sin grundläggning 1549 är den den tredje i ordningen av Gustav I:s från grunden utbyggda borgar, med Gripsholm som den första (1537) och Vadstena som den andra (1545). Man kan försöksvis stanna vid namnet *Påvel Schütz*. Denne hade redan 1543 kommit till Sverige sannolikt från Leipzig och var verksam som kunglig byggmästare ett 25-tal år. Han nämnes som verksam i Uppsala vid tiden omkring 1550. Talande är att han under 1550-talet hade staden Enköping som förläning. En fortsatt forskning får visa vilken roll Påvel Schütz kan ha spelat vid det upsaliensiska bastionssystemets tillkomst. Under alla förhållanden visar detta hur snabbt Gustav I i vårt avlägsna land kunde följa modärniteterna på befästningskonstens område ute i Europa.

Vid tiden omkring 1558, när Gustav I ansåg tiden vara mogen att på allvar tänka på successionen på rikets tron, utsågs hans äldste son hertig Erik att, enligt den tidigare antagna arvriksklausulen, vara »utvald konung». Mer än troligt är att det är vid nu nämnd tidpunkt som åsfästningens byggnadsschema förändras, gående ut på att vid fästningens sydsida en mäktig tegelbyggnad anläggas, avsedd att utöka de kungliga bostadsvåningarna över bastionen Gräsgården med ett renässansslotts representationslokaler, såsom rikssal, kyrka m.m. I sådan utbyggd form torde slottet ha tagits i besittning av den nye konungen *Erik XIV* — krönt i Uppsala 1561 — på 1560-talet (modell 3). Detta var de 1567 inträffade Sturemordens slott.

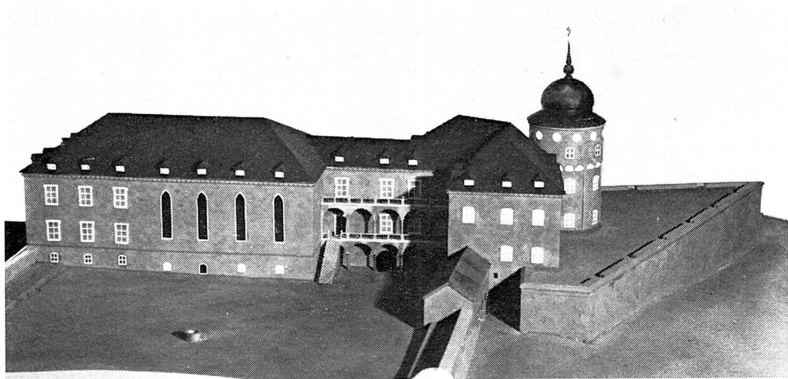
Redan 1568 efterträddes Erik XIV som regent av sin halvbroder hertig Johan, krönt i Uppsala 1569 som *Johan III*. Det nya datu-

Modell 2. Den nya moderna åsfästningen, sedd från nordöst och grundlagd på den söder om staden belägna Kasåsen (nuv. slottshöjden) år 1549. Fästningens syfte, som grundade sig på försvarsbestämmelserna vid riksdagen i Västerås 1544 (strax efter Dackefejdens biläggande), var att tillsammans med Uppsala gård försvara Uppsala sedan stadsinvånarna ålagts att flytta över på domkyrkosidan. Den nya fästningens huvudförsvarssystem utgjordes av den mot väster vettande bastionerade fronten, bestående av de med varandra samspelande och kurtinförenade moattjébastionerna, Styrbiskop (hiterst) och Gräsgården (borterst). Den bastionerade försvarslinjen på Kasåsen är den tidigast anlagda i Norden, följd av Kronborg i Danmark 1558 och av Kalmars nya yttre gördel 1564–68 (bastionen S. Erik).

Den kungliga bostaden var förlagd till ett mäktigt stenhus över bastionen Gräsgården, anlagt så att de tvåvåninga rumsplanerna var följsamma mot de underliggande kanonkasemattvåningarna. Allt talar för att åsfästningen från början var avsedd enbart för försvar och att utgöra kunglig bostadsreplipunkt först under inrikes ofärdstid under de känsliga reformationsåren. — Byggnadstid 1549–1558. Bastionernas lisensmyckade flanker — allt i tegelmurverk — representerar den tidigast kända renässansarkitekturen i Sverige.

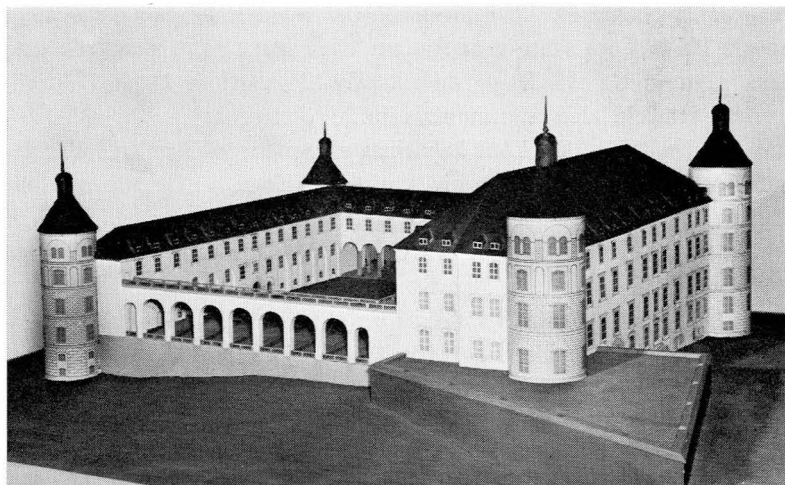
met i Uppsala slotts historia blev 1572. En svår brand ödelade då mycket av Erik XIV:s nya slottsflygel. Johan III fann nu tiden vara mogen att omgestalta både domkyrka och slott i Uppsala så att de bättre motsvarade moderna europeiska krav. Redan brandåret 1572 inkallade konungen från Schlesien en arkitekt,

Modell 3. Åsfästningen, sedd från norr, ombyggd till genomfört »renässans-slott». Det nya består i att utefter sydsidan uppförts ett mäktigt tegelhus, sannolikt avsett att inrymma sådana lokaler, rikssal och kyrka, som skulle fullborda de kungliga bostadsvåningarnas representationsanspråk. Endast jordvåningarna återstår numera av »första renässansslottet». Dess utbyggnadstid var sannolikt 1558–1563, hertig Eriks år som »utvald konung» och hans tidigaste år som konung Erik XIV. De kända sturemorden ägde rum här 24 maj 1567 (förkroppningen i kurtinmuren närmast hitre slottsgaveln innehåller fängelset, delvis ännu bevarat). Arkitekt för både åsfästningen och dess ombyggnad sannolikt Paul Schütz (»Mäster Påvel») från Leipzig.

Franciscus Pahr, som var helt förtrogen med den på italiensk-tysk-fransk grund vilande renässansarkitekturen, som Johan III i sina nära förbindelser med Polen upplevt under sina resor i Östeuropa och som motsvarade de arkitektoniskt högstställda förhållanden, som hans drottning Katarina Jagellonica, syster till Polens konung Sigismund II, som prinsessa upplevt i Krakow och annorstädes.

Franciscus Pahrs slottsprojekt i Uppsala var utomordentligt storstilat: huvudslottet skulle inrymmas i sydflygeln med grupp av bostadsrum mot väster, mot öster supplerade med kyrka och rikssal. Borggården skulle mot öster, söder och väster omges av öppna arkader just på sådant sätt som utmärkt den polsk-italienska renässansen i drottning Katarinas hemland. Franciscus Pahr hann dock enbart med de västliga kungsvåningarna; hans frånfälle 1580

Modell 4. »Andra renässansslottet», sett från sydväst, påbörjat 1572 under Johan III och koncipierat av Franciscus Pahr från Schlesien. Arkitekturen starkt besläktad med polska renässansslott, ej minst slottet i Krakow, drottning Katarina Jagellonicas hemstad. Den rymliga borggården skulle på västra, östra och södra sidorna omges av öppna arkader. På bastionen Gräsgården, närmast å bilden, anlades trädgård till den kungliga familjens förlustelse. Stora södra flygeln skulle inrymma den representativa kungabostaden i två våningar, supplerade mot öster av rikssal och kyrka. För vilket ändamål norra flygeln, t. v. å bilden, avsågs kännes ej; möjligt är att den planerades inrymma nya lokaler för universitetet, främst prästutbildningen. — Av det storartade slottsprojektet, unikt i Norden, hann enbart den del fullbordas, som höjde sig över bastionen Gräsgården och som innehöll de kungliga bostadsvåningarna. Franciscus Pahr avled 1580.

omintetgjorde, beklagligt nog, utbyggnaden av de stora kungliga representationslokalerna och arkadlängorna. En bevarad plan visar, till all lycka, hur det för Sveriges, ja, Nordens vasarenässans enastående projektet tänktes utformat (modell 4).

Under 1580-talet sker åter stora förändringar i Uppsala slotts utbyggnad. Den pahriska planen med borggårdsarkaderna frångås, i stället planeras en slottsanläggning i U-form med den märkliga sydflygeln som ena stapeln och en tänkt nordflygel som den

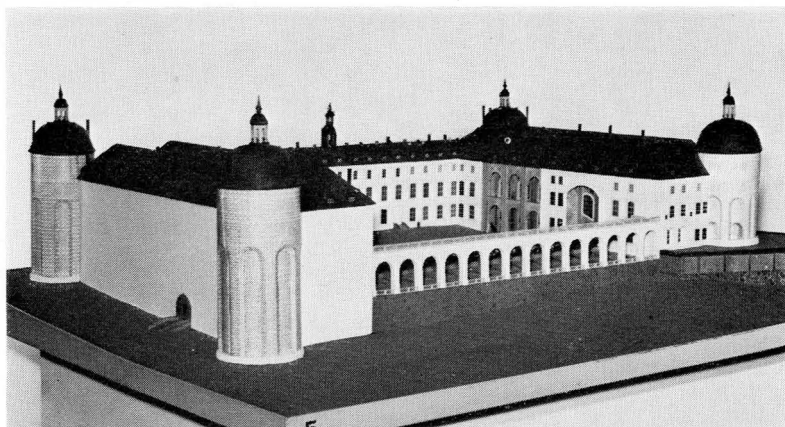
andra. Flyglarna skulle sammanbindas av den långa och mycket smala länga, som vette mot staden. Gigantiska mått präglande den nya planen; de två flyglarna motsvarade vardera Uppsala domkyrkas storlek, den sammanbindande östflygeln skulle mäta ej mindre än 180 m! Ej känt är vilken uppgift nordflygeln skulle få; möjligt är att Johan III hit tänkte förlägga universitetet, som länge fört en tynande tillvaro och några år t. o. m. nedlagts. Väl bekant är Johan III:s stora intresse särskilt för prästutbildningen. (Modell 5 visar i princip gigantprojektets tänkta utformning.)

Ej heller nyss berörda kolossalprojekt hann fullföljas. Full visshet råder ej om vilken arkitekt det varit, som svarade för den nya planens konstnärliga utformning. Flera skäl gör dock att vi vågar stanna vid namnet *Willem Boy*, på 1580-talet Johan III:s främste arkitektoniska rådgivare och som i egenskap av nederländare var väl insatt i särskilt Västeuropas renässansarkitektur.

Den nya slottsplanen stannade vid sydflygelns utbyggnad, vilket i princip innebar tillägg till Franciscus Pahrs kungsvåningar med ännu större kyrka och ännu större rikssal. Framhållas må att vid samma tid *slottsträdgården* anlagts öster om och nedanför slottshöjden, i stort det område, som nu genomskäres av Trädgårdsgatan. Johan III och Willem Boy avled samma år, 1592, lämnande Uppsala slott endast till hälften utbyggt.

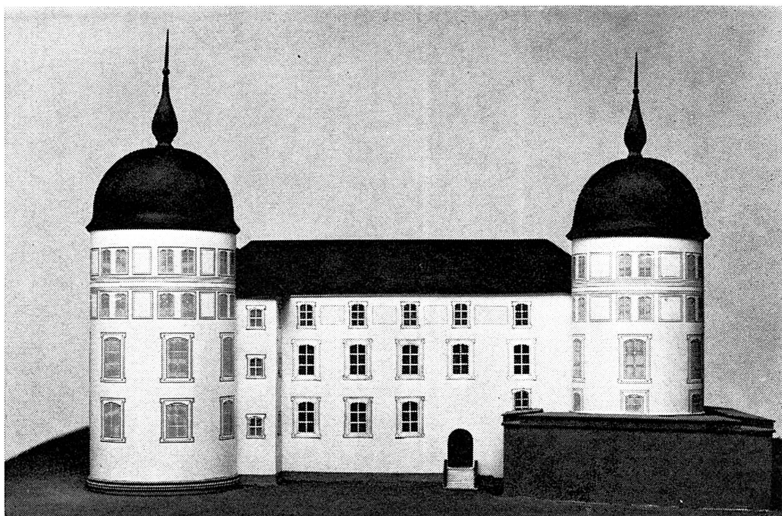
När Johan III:s son *Sigismund*, 1587 vald till konung av Polen, övertagit regentskapet efter fadern, var den stora händelsen i Uppsala det s. k. Uppsala möte 1593 med dess betydelsefulla beslut för Sveriges kyrka i och med den evangelisk-lutherska trosbekännelsens stadfästande. Mötet torde ha inletts och avslutats i den nya kyrkan på Uppsala slott med dess märkliga altartavla i stuck. Den första stora händelsen i den nya rikssalen på slottet var riksdagen vid konung Sigismunds kröning i Uppsala domkyrka 1594. Överhuvudtaget kan sägas att de delar av södra slottsflygeln, som hann färdigställas, starkt kom att präglas av rummens, särskilt takens utsmyckning med dekorer i stuck. Mästare härför var *Antonius Watz* från Breslau. Stora partier av slottskyrkans vid pass 20 m höga altarvägg finns märkligt nog ännu bevarade.

När Sigismunds farbroder hertig Karl, *Karl IX*, tillträdde re-

Modell 5. »Tredje renässansslottet», sett från nordväst, påbörjat av Johan III efter 1580 och koncipierat sannolikt av Willem Boy. Utgångspunkt var den av Franciscus Pahr färdigställda västra delen av sydflygeln. Den nya planen avsåg en slottsanläggning i U-form med stor sydflygel, lika stor nordflygel, lång och smal, mot staden vettande östflygel och borggårdsbegränsning mot väster av arkadgenombruten mur. Projektet utgör den största slottsanläggningen i Norden före Tessins Stockholms slott. — Även nu kan det tänkas att nordflygeln, som ses t. v. å bilden, planerades för universitetsändamål. Endast södra, den bortre, hälften av slottet hann fullbordas före Johan III:s och Willem Boys död 1592.

gentskapet 1599, blev en av hans uppgifter i Uppsala att bygga slottet »färdigt». Det skedde de första åren på 1600-talet. Mer än ett tecken tyder på att Karl IX:s önskan var att den bastionerade fronten mot väster skulle bibehållas. Det nya norra tornet — det ännu bestående med Landstingssalen — förlades därför så att den nyprojekterade norra flygeln, väsentligt smalare än den södra, kunde få sin västavslutning förlagd på bastionen Styrbiskops krön. Den långa östflygeln utbyggdes nu, i full längd, så ock det nyssnämnda norra tornet. Men därvid stannade det. Nordflygeln blev aldrig utbyggd. (Modell 6 visar hur Karl IX:s nordflygel var planerad.) Ledaren för de arbeten, som utfördes, torde ha varit en av arkitekterna *de Besche*, samtidigt verksam med att förse domkyrkans tvillingtorn med spiror.

Modell 6. Uppsala slott, fjärde renässansslottet eller »kompromisslottet», dess nordflygel, sådan den planerades av Karl IX omkring år 1600. Flygelns mått reducerades tack vare läget på bastionen Styrbiskop, som tänktes bli underlag för nordvästra tornet. Endast det nordöstra tornet, det vänstra, kom till utförande. Tornet utgör alltså slottets norra torn (med Landstingshallen).

Karl IX:s son och efterträdare som Sveriges konung *Gustav II Adolf*, krönt i Uppsala 1617, kunde i Uppsala överta ett slott, som visserligen bjöd de ståtligaste rum och salar i både sydflygel och långslott, båda flankerade av resliga torn, men konungen fann att det borde finnas en förbindelsegång mellan de i väster belägna kungsvåningarna och den östliga rikssalen. Under den holländske arkitekten *Casper Pantens* ledning byggdes under 1620-talet en dylik, på mäktiga murpelare vilande gång, den s. k. Trumpetargången. Förbindelse vanns nu mellan *övre* kungsvåningen och rikssalen. Vid samma tillfälle försågs de mot borggården vettande portalerna in i långslottet med fritrappor, som gav portarna en mera markant arkitektonisk prägel.

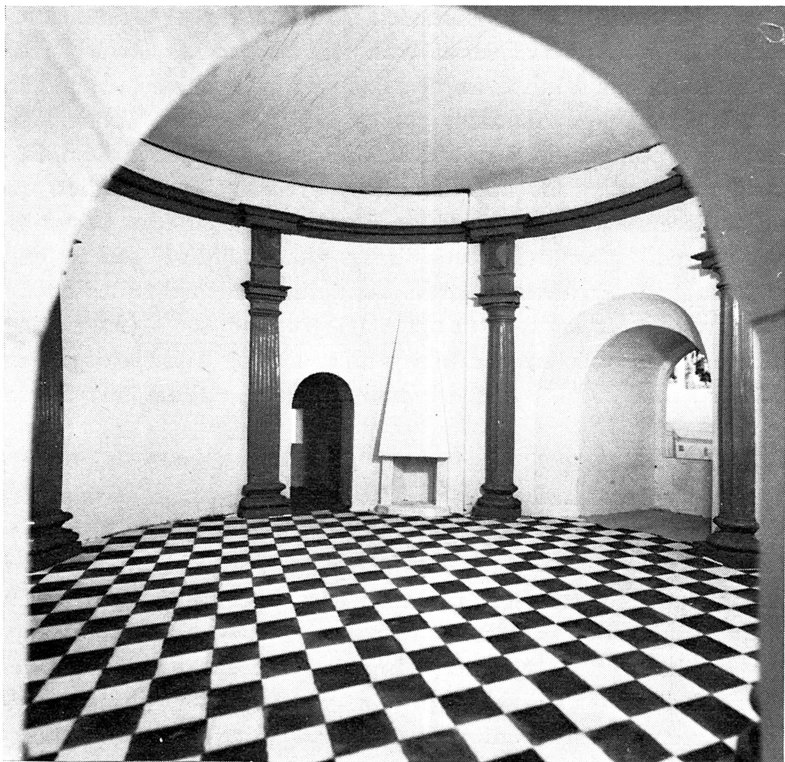
En förändring, som troligen även den bör förläggas till Gustav II Adolfs tid, är den omedelbart öster om slottskyrkan belägna

rikssalens entresolering. Rikssalen hade under 1590-talet iordningställt som en särdeles högre sal, omfattande huvudparten av slottskyrkans höjd. Från slottskyrkans golv ledde portar från sidoskeppen in på rikssalens golv och från kyrkans läktare likaledes två portaler in i rikssalen, dock här mynnande i en läktare, som löpte runt hela rikssalens överdel. På 1620-talet, ev. något decennium senare, ersattes läktarna med ett över hela rikssalens bredd spännande golvbjälklag, vilket möjliggjorde att den ursprungliga rikssalens underdel kunde inredas med rum i en våning avsedd för änkedrottningen. På *Jean de la Vallées* ritning från omkring 1660 ses nämnda våning, liksom Trumpetargången utefter slottskyrkans borggårdssfasad, utbildad. (Trumpetargången ses å modell 5.)

Under drottning *Christinas* tid skedde veterligt ej någon utbyggnad vid slottet. Känt är dock att borggården på 1640-talet försågs med en springvattenbrunn. Dess konstruktör var bergmästaren *Georg Grissbach*. Från ett pumpverk nere vid kvarnfallet i ån pumpades vatten via i marken nedlagda gjutjärnsrör, från vilka springbrunnens vatten levererades.

I nu beskrivna form stod Uppsala slott utformat till 1670-talet, då den i planhänseende mycket väsentliga förändringen vidtogs att en särdeles rymlig *slottsträdgård* utlades nedanför borggården mot väster. Det var konung *Karl XI*, som gav den arkitekturkunnige professorn *Olof Rudbeck* i uppdrag att rita och anlägga trädgården. Genom åtgärden möjliggjordes utläggande av den äldre slottsträdgårdens på slottets östra sida och mot ån belägna area som stadskvarter.

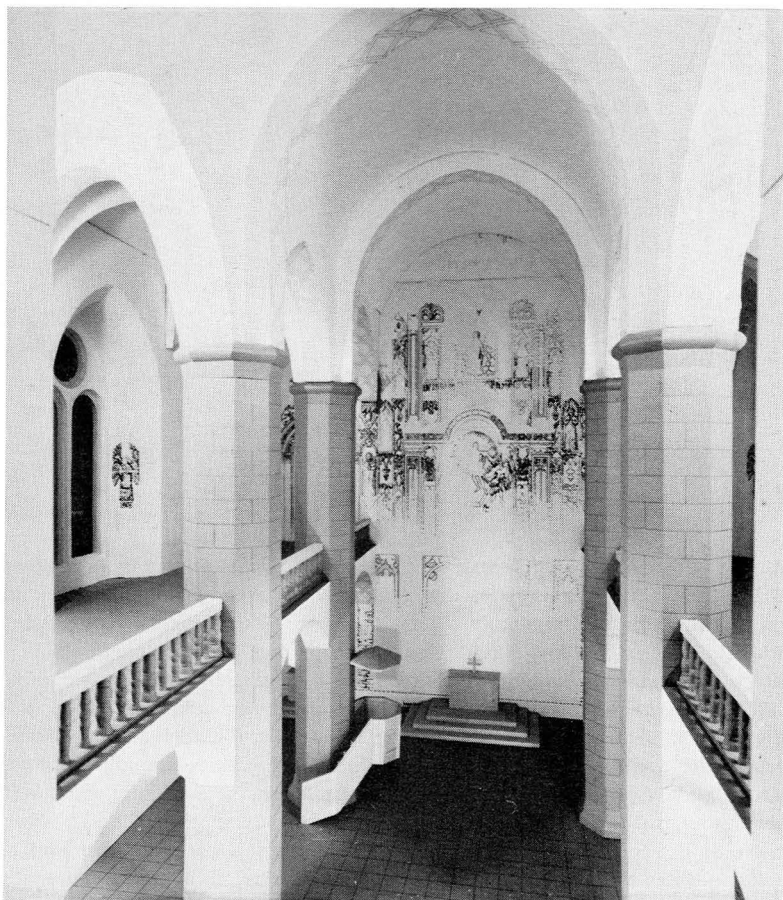
För att ge den för Uppsala slotts rika och storslagna byggnadshistoria intresserade möjlighet att skaffa sig en uppfattning om den stora södra slottshuvudflygelns rumsdisposition från 1500-talets slut till 1600-talets början har specialmodeller i skalan 1: 25 framställts av flygelns tre arkitektoniska enheter: kungsvåningarna, slottskyrkan och rikssalen. Slottsmodellen 7 visar *Kungsvåningarna* i två plan, modellen 8 *Slottskyrkan* och modellen 9 *Rikssalen*. De tre enheterna bildar tillsammans den största slottsrumssvit som någonsin sett dagen i Skandinavien. Mer än sanno-

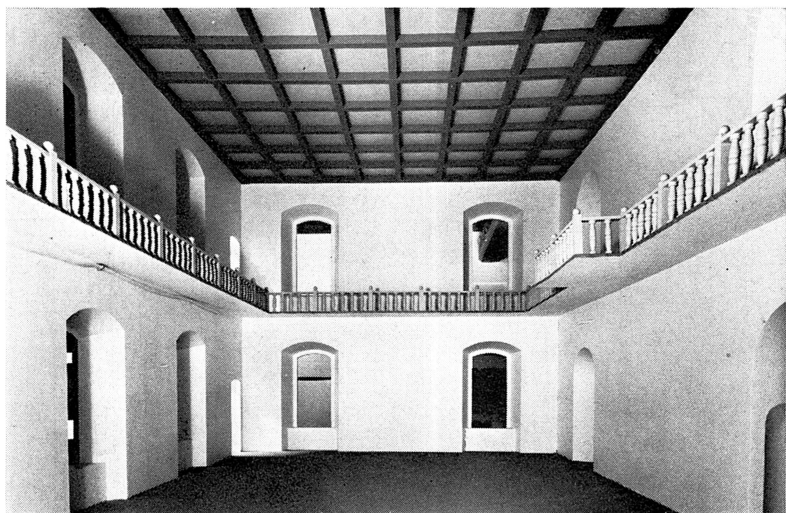
Modell 7. Rumsinteriör från sydvästra tornet i övre kungsvåningen i sydflygeln, Runda gemaket, sedd mot öster. Underlag för rekonstruktionen är dels Jean de la Vallées uppmätning av slottet omkring 1660, dels nedervåningens ännu bevarade golv i mönsterlagd stuck, som kan ge anvisning om hur i princip kungsvåningarnas golvarkitektur kunnat gestalta sig.

likt är att utgångspunkten för Johan III att skapa den ymnigt dimensionerade arkitekturen på slottet i den gamla kungsstaden Uppsala, rikets »urhem», var att den skulle stå som ett gensvar till den resliga gotiken hos Uppsala domkyrka. Uppsala domkyrka och Uppsala slott, polerna i kungs- och ärkesätetsstaden Uppsalas kröningsmiljö, skulle på det mest övertygande sätt visa att *fursten* och ingen annan var denna miljöes herre och härskare.

I och med att Uppsala slott aldrig någon gång hann utbyggas efter de så ståtligt uttänkta projekten vilar över denna vasarnas

Modell 8. Den i sydflygelns mittparti belägna Slottskyrkan, sedd mot altartav-
väggen. Kyrkan förband med sina läktare den kungliga huvudvåningen (hitåt)
och Rikssalen (bortåt). Mittskeppet reste sig 20 m. och närmade sig en dom-
kyrkas höjd (Uppsala domkyrkas mittskeppsvalv vid pass 27 m). Altartavlan,
helt utförd i stucc, upptog tre bildscener: nederst »Kristi korsfästelse», mitterst
»Kristi uppståndelse» och överst »Kristus tronande i himlen». Alla tolv fönst-
rens östra smygar smyckades av änglar i övernaturlig storlek. Kyrkans bygg-
nadstid 1580-talet. Fotot taget från det fönster där drottning Katarina Jagel-
lonica från sitt privata kapell kunde följa gudstjänsten. I slottskyrkans utrym-
me inbyggdes under Carl Hårleman på 1740- och 1750-talen fyra bostadsvå-
ningar för arvhertigparet Adolf Fredrik och Lovisa Ulrika. Rummen, som
aldrig hann inredas, fick 1902 disponeras av Uppsala nyupprättade Landsarkiv.
Stora partier av altartavlan finns ännu bevarade Landsarkivet.

Modell 9. Rikssalen på Uppsala slott i dess ursprungliga gestalt, sedd mot söder. T. h. västra väggen, med dess fyra portaler, varav de två *nedre* lett in på Slottskyrkans sidoskeppsgolv, de två *övre* på kyrkans läktare. Innebörden i tvåvånigheten hos kyrka och rikssal var att övre etaget, »*piano nobile*», skulle disponeras av kungafamiljen med dess uppvaktning och det nedre av »folket». Salens höjd vid pass 14 m., byggnadstid 1590-talet. (Johan III och Sigismund). Troligen redan på 1620-talet skedde den förändringen att Rikssalens nedre del, dvs. under läktarna, inreddes som ny bostadsvåning för änkedrottningen. Golv inlades i höjd med läktarna. Salens höjd blev nu endast vid pass 7 meter. Först vid ombygganden på 1740–50-talen gjordes salen högre, i det då den s.k. sparragsvåningen — belägen ovanför det på bilden synliga taket — lades till i höjd. Det är denna 1700-talets sal, följaktligen den tredje i ordningen, som utgör den nuvarande Rikssalen, iordningsställd 1931–1932 som Uppsala stads, Uppsala universitets och Uppsala studentkårs festsal.

borg en omisskännlig arkitektonisk tragik — kröningsslottet, som endast någon enstaka gång kom till användning för hovhållning. Stockholm stormade under 1600-talet fram i täten som rikets främsta kungsstad med sin ställning definitivt befästad under 1700-talet.

Odestimman för Vasarnas stolta slott i Uppsala slog 16 maj

1702. Elden förintade då den dominant belägna borgen. Först åren 1743–1762 skedde återuppbyggnad — nu i helt ny arkitektonisk dräkt. Det var i detta slott, länsstyrelsens säte och landshövdingens bostad, i vilket Upplands fornminnesförening 26 jan. 1969 firade sitt 100-årsjubileum.

Föreliggande studie ingick i det utställningsprogram, som utgavs till utställningen »Vasarnas slott i Uppsala» på Upplandsmuseet 26.1–9.3. 1969. Studien har här utökats med fotos av modeller över slottet, av vilka ett antal är utställda i Upplandsmuseet. Modellerna har framställts efter författarens ritningar.

Modellerna 1–6 har utförts av den baltiska arbetsgruppen vid slottsarbetena på 1940-talet; bearbetning och färgsättning har därefter gjorts av *Ernst Sarby*.

Modellerna 8 och 9 har utförts av *Åke Lagerbäck* och modell 7 ingår i den slottsvåningsmodell, som framställts av *Per Lundgren*.

Fotos från samtliga modeller: *Evert Skirgård*.